

SOCIÁLNÍ PROCESY A VLIV SKUPINY NA JEDINCE

Teoretické koncepty sociální pedagogiky I.

Mgr. Marie Kovářová, Ph.D.

Sociální facilitace

Pozitivní vliv přítomnosti jiných osob na výkon člověka.

- poprvé zkoumána koncem 19. stol. v cyklistice (při tréninku při společné jízdě dosahovali cyklisté lepších výsledků, než když jeli sami).
- týká se ale i např. jídla (ve skupině sníme více)

Při vykonávání jednoduchých a dobře zvládnutých (naučených) úkolů se zvyšuje počet správných odpovědí.

- důsledek aktivace - v situaci nabuzení (vyvolané diváky) se posiluje produkce dominantních odpovědí (usnadňuje jednoduché chování)
- důsledek možnosti hodnocení druhými, potřeba prezentovat se ostatním tak, aby byl vyvolán žádoucí dojem

Sociální inhibice

Negativní vliv přítomnosti jiných osob na výkon člověka.

Při řešení složitých a málo naučených úkolů nebo úkolů vyžadujících koncentraci a pozornost se zvyšuje počet nesprávných odpovědí.

- např. učení se novým věcem, počítání složitých matematických úloh
- důsledek aktivace - v situaci nabuzení (vyvolané diváky) se posiluje produkce dominantních odpovědí (znesnadňuje složité chování), složité úkoly vykonáváme obtížněji
- důsledek možnosti hodnocení druhými (musíme se soustředit na výkon, přitom víme, že nás druzí sledují, díky tomu roste počet chyb)
- část pozornosti můžeme věnovat ostatním místo úkolu, tím taky roste chybovost.

- Facilitace a inhibice byly pozorovány i u mravenců, kuřat, krys, švábů, ptáků 😊

Cvičení

Ve skupinkách po 5 proberte následující otázky:

V jakých konkrétních případech se u Vás projevily sociální facilitace a inhibice?

Jak by se daly poznatky o facilitaci a inhibici využít pro zlepšení výkonu?

Sociální zahálení

Lidé, kteří spolu pracují na skupinovém úkolu, podávají nižší výkon, než když každý z nich pracuje (a je hodnocen) sám.

V situacích, **kdy se nedá posoudit podíl každého člena, ale jen společný výsledek** (na rozdíl od sociální inhibice).

- např. tahání za lano (18 % rozdíl), hlasitý křik (trojnásobný rozdíl), ale samotní účastníci své chování jako zahálení nevnímají
- pásová výroba, kolektivismus v SSSR (1% soukromé zemědělské půdy pokrylo 27% výnosu)

Vliv je tím větší, čím je větší skupina (člověk se v ní ztratí), klesá obava z hodnocení, klesá motivace a úsilí jednotlivců.

Zahálení je menší, pokud je úkol obtížný (můžeme považovat náš podíl za nepostradatelný) nebo přitažlivý, pokud budeme odměněni, pokud jsou členové skupiny přátelé nebo se skupinou identifikujeme.

Cvičení

Ve skupinkách po 5 proberte následující otázky:

Vymyslete příklady sociálního zahálení.

Uvědomujete si, zda někdy nedochází k sociálnímu zahálení i u Vás?

Efekt přihlížejícího

Vražda ženy v 70. letech v New Yorku. V noci na ulici napadena mužem s nožem. Při volání o pomoc jeden ze sousedů zakřičel na muže, ať ji nechá být. Ten se po chvíli vrátil, několikrát ji bodl a okradl. Při vyšetřování se zjistilo, že nejméně 38 lidí po dobu 35 minut sledovalo útok z oken, nikdo nic neudělal.

- zkoumalo se ohlašování požáru (puštěný kouř do místnosti), pomoc při simulovaném epileptickém záchvatu nebo simulovaném úrazu.
- V 90% pomoc poskytnuta rychleji jedincem než skupinou

Přítomnost druhých snižuje pravděpodobnost poskytnutí pomoci jedincem.

- Vliv má **nejednoznačnost** situace (něco nového, váháme, co bude nejlepší udělat) a **rozptýlená zodpovědnost** (čím víc lidí, tím víc spoléháme, že pomoc poskytne někdo jiný).

Cvičení

Ve skupinkách po 5 proberte následující otázky:

Byli jste někdy osobně v situaci, v níž se projevila efekt přihlížejícího (u Vás či druhých)?

Znáte nějaký případ z médií?

Skupinová polarizace

Upevnění a posílení původních dominantních názorů jedince vlivem skupinové diskuze. Diskuze ve skupině produkuje extrémnější, polarizovanější názory.

- postoj k prezidentovi, soudcovské poroty a otázka viny, komunity, gangy, virtuální svět, terorismus, ale i filmové, knižní, hudební bestsellery
- Např. počet teroristických webových stránek v roce 1997 tucet, v roce 2005 už 4700 (4x rychlejší nárůst než u webových stránek obecně – univerzita v Haifě)

Vysvětlení: - **rozložení osobní odpovědnosti** za výsledek (skupinové rozhodnutí je společné)

- - **sociální srovnávání** (přizpůsobujeme svou prezentaci druhým, abychom se zalíbili, působili v lepším světle). Např. nikdo se nepřihlásí, že něčemu nerozumí, i když nerozumí nikdo.
- - **vliv předložených argumentů** v diskuzi (vliv pro a proti), aktivní zapojení do diskuze, opakování názorů (jednak mluvčím, který je přítom může i zjednodušit, jednak je poslouchající opakovaně slyší)

Cvičení

Ve skupinkách po 5 proberte následující otázky:

Jaké Vás napadají příklady skupinové polarizace v osobním životě, v profesním životě, ve společnosti?

Skupinové myšlení (groupthink)

Situace, kdy skupina přijímá neracionální, špatné rozhodnutí.

Dochází k němu u lidí silně včleněných do soudržné skupiny, snaha členů o jednotu převyší realistické hodnocení postupu.

vyhodnocení útoku na Pearl Harbor, vylodění v Zátocě sviní,
rozhodování komisí a pracovních skupin

Podmínky: informační izolace skupiny

vysoká soudržnost skupiny

nedostatek norem, skupina nezvažuje všechny možnosti

velký tlak, potřeba rychlého rozhodnutí

dominantní vůdce, homogenita smýšlení členů

V důsledku dojde k **přecenění síly a pravomocí skupiny** (přehnaný optimismus, ignorování varování před nebezpečím, přesvědčení o morálce své skupiny), ke **snížení ochoty přijímat nové myšlenky** (racionalizace, stereotypní vnímání druhých skupin, autocenzura, tlak ke konformitě...)

Cvičení

Ve skupinkách po 5 proberte následující otázky:

Jaké příklady skupinového myšlení Vás napadají v kontextu současného světového dění?

Co by bylo třeba udělat jinak, aby skupinová diskuze naopak vedla k lepším výsledkům?

Použitá literatura

- Hayes, N. (2013). *Základy sociální psychologie*. 7. vyd. Praha: Portál.
- Hewstonw, M. & Stroebe, W. (2006). *Sociální psychologie*. Praha: Portál.
- Lovaš, L. (2019). *Malé sociální skupiny*. In Výrost, J., Slaměník, I. & Sollárová E. (Eds.): *Sociální Psychologie*. Praha: Grada.
- Myers, D.G. (2016). *Sociální psychologie*. Brno: Edika.